

LEERPLAN

Beeldende en audiovisuele vorming B+S

2de graad D-finaliteit
II-BAV-d

BRUSSEL

D/2021/13.758/007

Disclaimer

Gezien de te grote omvang en gedetailleerdheid van het geheel van de basisvorming en de specifieke vorming zoals bepaald door de Vlaamse regering (eindtermen, specifieke eindtermen, beroepskwalificaties) zal er, in tegenstelling tot het oorspronkelijke opzet van onze leerplannen, veelal onvoldoende ruimte zijn om de leerplandoelen in dit leerplan met voldoende diepgang te realiseren binnen de beschikbare onderwijstijd of voor het schoolbestuur, het lerarenteam of de individuele leraar om eigen inhoudelijke of didactische keuzes te maken.

De leerplannen 2de graad zijn opgesteld onder voorbehoud van de uitspraak van het Grondwettelijk Hof met betrekking tot het verzoekschrift waarmee de schorsing en de vernietiging van dat decreet wordt gevraagd.

Naargelang de samenstelling van de studierichting waarvoor een leerplan geldt, integreren de leerplandoelen eindtermen basisvorming, cesuurdoelen en/of doelen die leiden naar een beroepskwalificatie. In de concordantietabel geven we duidelijk aan welke leerplandoelen de eindtermen basisvorming, de cesuurdoelen en/of de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie realiseren. De opgenomen cesuurdoelen en de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie werden in overleg met de onderwijsverstrekkers vastgelegd en zijn onder voorbehoud van de goedkeuring van de curriculumdossiers 2de graad.

1 Algemene inleiding

De start van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. Net zoals in de eerste graad zijn de nieuwe leerplannen van de tweede graad ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool en gaan ze uit van de professionaliteit van de leraar en het eigenaarschap van de school en het lerarenteam.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

De nieuwe leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialoogschool en laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lesuren ...).

De nieuwe leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van leerplannen.

De nieuwe leerplannen faciliteren een **gerichte studiekeuze** na de tweede graad. Het proces van de studiekeuze eindigt immers niet na de eerste graad. In de tweede graad onderzoeken leerlingen meer gericht waar hun capaciteiten liggen en wat hun talenten zijn. Leerplannen zijn daarbij een belangrijk hulpmiddel. Doelen sluiten aan bij de verwachte competenties van leerlingen die voor een bepaalde studierichting kiezen. De feedback en evaluatie bij de realisatie ervan beïnvloeden op een positieve manier hun keuze voor een meer geprofileerde studierichting in de derde graad.

De nieuwe leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden pedagogisch-didactisch voldoende ruimte voor een eigen aanpak van de leraar, het lerarenteam of de school [zie disclaimer].

De nieuwe leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming van de tweede graad. Leerplannen zorgen voor een samenhangend fundament van vorming voor alle leerlingen binnen een finaliteit en een studierichting. Ze vertrekken vanuit een gemeenschappelijk referentiekader en hanteren een gelijkgerichte terminologie met respect voor de eigenheid van elk vak. De samenhang in de tweede graad betreft zowel de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) als de horizontale samenhang binnen studierichtingen en over studierichtingen en finaliteiten. Waar relevant geven de leerplannen expliciet aan met welke doelen van andere leerplannen in de school verdere afstemming mogelijk is. Op die manier faciliteren en stimuleren de leerplannen leraren om over de vakken heen samen te werken en van elkaar te leren, leraren basisvorming (incl. godsdienstleraren) en leraren specifieke vorming. Een verwijzing van een vakleeraar naar de lessen van een collega laat de leerlingen niet alleen aanvoelen dat de verschillende vakken onderling samenhangen en dat ze over dezelfde werkelijkheid gaan, maar versterkt ook de mogelijkheden tot transfer.

In wat volgt gaan we dieper in op een aantal uitgangspunten.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel voorgesteld wordt. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.

- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialoogschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed onderwijs is.

- Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor hen en hun collega's en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.

- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **beloftevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de leraar, de school en de bredere samenleving.

Scholen zijn daarbij **gastvrije plaatsen** waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **genereuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.

- Leraren vormen leerlingen door middel van inhouden van vorming, die we groeperen in **vormingscomponenten**: levensbeschouwelijke vorming, culturele vorming, economische vorming, lichamelijke vorming, maatschappelijke vorming, natuurwetenschappelijke en technische vorming, sociale vorming, talige vorming en wiskundige vorming. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over culturele vorming spreken zonder met taal bezig te zijn; je kan niet beweren dat wetenschap en techniek geen band hebben met economie, wiskunde of geschiedenis. Dwarsverbanden doorheen de vakken zijn daarbij belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar** maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**. De gemeenschappelijke leerplannen (Gemeenschappelijk funderend leerplan en Gemeenschappelijk leerplan ICT) helpen daartoe. Ze worden gestuurd door keuzes die een school (schoolbestuur, beleidsteam, lerarenteam) maakt. Het Gemeenschappelijk funderend leerplan zorgt voor het fundament van heel de vorming dat gerealiseerd wordt in vakken, in projecten, in schoolbrede initiatieven of in een specifieke schoolcultuur.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Die leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.

1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

[zie disclaimer]

De vrijheid die de leraar krijgt om met het leerplan te werken vraagt van hem een grote professionaliteit. Professionaliteit vergt meesterschap. De leraar is dus een meester in zijn vak; hij beheerst de inhouden die hij onderwijst. Een diep gevoel van verantwoordelijkheid en de overtuiging dat elke leerling het recht heeft om op een goede manier gevormd te worden, liggen aan de basis van zijn professioneel bezig zijn.

Vorming is voor die leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhouden. Vorming is iets wat hem in die mate beroert dat hij voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren zoekt om de wereld te ontsluiten. Hij wil de leerling tot bij de wereld brengen. De leraar introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt en hij probeert hen ook vriend van die wereld te laten worden. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen gegrepen kunnen worden door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.

We hebben de leerplandoelen noch chronologisch noch hiërarchisch geordend. Vanuit het pedagogisch project van de school, vanuit zijn passie, expertise en creativiteit, in functie (van de beginsituatie) van de klasgroep kan de leraar eigen accenten leggen en differentiëren. Hij kan kiezen welke leerplandoelen hij op welke manier samenneemt bij het uitwerken van lessen, thema's of projecten.

In het leerplan leggen we geen didactische werkvormen vast. Ter ondersteuning van leraren(teams) geven we voor bepaalde leerplanonderdelen een indicatie van de nodige onderwijstijd. Dat betekent dat leraren(teams) alle vrijheid hebben om langere leerlijnen op te bouwen en in te zetten op de spiraalsgewijze aanpak van bepaalde inhoudelijke leerplandoelen. Leraren bepalen zelf welke contexten ze laten spelen, welke methodieken ze hanteren.

1.4 Differentiatie

De nieuwe leerplannen bieden volop kansen om gedifferentieerd te werken. Ze laten toe om te differentiëren op verschillende manieren

- verschillende inhoudelijke keuzes;
- doelen integreren;
- inhouden verbreden door andere contexten aan bod te laten komen;
- verdieping aanbieden;
- in te spelen op verschillen in het abstractievermogen van leerlingen.

Differentiëren is van belang in alle leerlingengroepen. Leerlingen die starten in een studierichting van de tweede graad en voor wie dit leerplan bestemd is, behoren immers wel tot de doelgroep, maar bevinden zich niet noodzakelijk in dezelfde beginsituatie. Dikwijls hebben zij reeds een niet te onderschatten – maar soms sterk verschillende – bagage mee vanuit de eerste graad, de gevolgde basisoptie, de thuissituatie en vormen van informeel leren. Het is belangrijk om zicht te krijgen op die aanwezige kennis en vaardigheden en vanuit dat gegeven, soms gedifferentieerd, verder te bouwen.

Ook de motivatie van leerlingen is soms sterk verschillend. Sommige leerlingen denken meer conceptueel en abstract. Andere leerlingen komen vanuit een meer concrete benadering sneller tot inzichtelijk denken. Een context is betekenisvol voor een leerlingengroep, een andere context voor een andere.

Daarnaast bieden leerplannen kansen om de complexiteit van leerinhouden aan te passen. Dat kan door een complexere situatie te schetsen, een minder ingewikkelde bewerking of handeling voor te stellen, of door het aanbieden van meer kennis of vaardigheden leerlingen uit te dagen.

Verschiedende leerinhouden aanbieden aan verschillende leerlingen is één vorm van differentiatie. Andere mogelijkheden zijn differentiëren in didactiek, in graad van autonomie en ondersteuning. De ene leerling kan snel zelfstandig werken, de andere heeft intense begeleiding nodig. In de wenken bij de leerplandoelen verwijzen we naar mogelijkheden tot differentiëren. Dat kan door al dan niet ondersteuning of hulpmiddelen aan te bieden in de vorm van voorbeelden, schrijfkaders, stappenplannen ...

Didactische differentiatie kan ook betrekking hebben op het flexibel aanwenden van de beschikbare leertijd, zoals variëren in tempo van onderwijzen en in leertempo van leerlingen, de ene leerling of leerlingengroep wat meer tijd geven dan de andere om hetzelfde te leren.

Differentiatie kan ook door leerlingen naar verschillende producten te laten toewerken die dan naar gedifferentieerde vormen van evaluatie leiden.

1.5 Opbouw van de leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur: algemene inleiding, situering, pedagogisch-didactische duiding, leerplandoelen, basisuitrusting, concordantie. Alle onderdelen van het leerplan maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

In de **algemene inleiding** belichten we het nieuwe leerplanconcept dat Katholiek Onderwijs Vlaanderen heeft gehanteerd en gaan we o.m. dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot differentiatie.

In de **situering** beschrijven we - waar relevant - de samenhang met de eerste graad, de samenhang in de tweede graad en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen de inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw, de leerlijnen, de aandachtspunten met o.m. de nieuwe accenten van het leerplan aan bod.

De **leerplandoelen** zijn sober en helder geformuleerd waarbij het leerplandoel als geheel het verwachte niveau van realisatie en beheersing aangeeft. Waar relevant voegen we bij de leerplandoelen een opsomming of een afbakening (★) toe die duidelijk aangeeft wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook de pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel.

Alle leerplandoelen zijn te bereiken, met uitzondering van attitudes. Leerplandoelen die een **attitude** zijn en dus na te streven, duiden we aan met een sterretje (*).

We tonen de **samenhang** met andere leerplannen in de **tweede graad**. Zo geven we het overleg in lerarenteams alle kansen. Waar relevant verwijzen we ook naar **samenhang met de eerste graad** en naar specifieke items die reeds in de leerplannen van de eerste graad aan bod kwamen.

Tenslotte geven we een aantal zinvolle of inspirerende **wenken** (✓). Het aantal wenken is doorgaans beperkt; het betreft voornamelijk een noodzakelijke toelichting bij leerplandoelen of specifieke begrippen, suggesties voor een mogelijke didactische aanpak of een afbakening van de leerstof.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting vereist is om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

In de **concordantie** geven we aan welke leerplandoelen gerelateerd zijn aan bepaalde eindtermen, cesuurdoelen of doelen die leiden naar beroepskwalificaties.

Samenvattend [zie disclaimer]

De nieuwe leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze vormen een kwaliteitskader dat inzet op een eigen visie en een identiteitskader dat de unieke identiteit van een school in de diverse samenleving versterkt en ondersteunt. Zo garanderen we binnen het kader dat door de Vlaamse regering werd vastgelegd voldoende vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. We versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming van leerlingen gestalte geven. We creëren ook ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden – via pedagogische begeleiding – ondersteuning waar nodig.

2 Situering

2.1 Samenhang in de tweede graad

2.1.1 Samenhang binnen de studierichting Beeldende en audiovisuele vorming

De leerplandoelen van de module Artistieke vorming uit het leerplan MEAV (Maatschappelijke, Economische en Artistieke Vorming) van de basisvorming zijn opgenomen in het leerplan Beeldende en audiovisuele vorming en hoeft je niet afzonderlijk te behandelen.

Door te werken aan de doelen in dit leerplan zet je automatisch ook in op doelstelling 39 uit het Gemeenschappelijk funderend leerplan. Het specifieke van de studierichting zorgt er namelijk voor dat leerlingen aandacht hebben voor de waarde van kunst en cultuur binnen hun persoonlijke ontwikkeling.

2.1.2 Samenhang met andere leerplannen binnen de finaliteit

Het leerplan Architecturale en beeldende vorming en dit leerplan zijn vanuit eenzelfde visie en op een gelijkaardige manier opgebouwd. De leerplandoelen in het deel 'Beeld' zijn in beide leerplannen identiek.

Voor Kunstbeschouwing is een apart leerplan beschikbaar.

2.2 Plaats in de lessentabel

Dit leerplan is bestemd voor de studierichting Beeldende en audiovisuele vorming.

In de modellessentabel zijn voor dit leerplan 17 graaduren voorzien. [\[zie disclaimer\]](#)

Het is de bedoeling om het audiovisuele en het beeldende voor een bepaald deel evenredig aan te bieden. Je kan ervoor kiezen om waarnemingsteken apart in te richten. Om de specifieke doelen audiovisuele vorming te bereiken voorzie je het best 8 graaduren. Voor de specifieke doelen Beeldende vorming betekent dat 6 graaduren.

3 Pedagogisch-didactische duiding

3.1 Beeldende en audiovisuele vorming en het vormingsconcept

Het leerplan Beeldende en audiovisuele vorming is ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. In het leerplan ligt de nadruk op het artistieke. De vormingscomponent culturele vorming, komt aan bod. De wegwijzers verbeelding, uniciteit, kwetsbaarheid en belofte maken er inherent deel van uit.

Culturele vorming

Culturele vorming biedt leerlingen mogelijkheden om kunst en cultuur te verkennen en te verwerken. Leerlingen onderzoeken hoe de wereld of de samenleving is en verbeelden hoe die zou kunnen zijn. Kunst stimuleert hen om met een kritische en open blik cultuur waar te nemen. Via kunst en cultuur komen ze ook in contact met het artistieke. Artistieke uitingen van zichzelf en anderen raken en inspireren leerlingen. Ze ontwikkelen hun creatief denken en doen. Zo groeit hun cultureel bewustzijn. Dat draagt bij tot hun persoonlijke ontwikkeling in relatie met de anderen. Kunst helpt leerlingen om de eigen perceptie van die

realiteit te verbeelden en op persoonlijke wijze weer te geven. Wanneer leerlingen samen creëren, samen verbeelden betekent het dat ze rekening houden met zichzelf, hun eigen mogelijkheden en met de ander.

Verbeelding

Kunst geeft een specifiek creatieve, verbeeldende kijk op de mens en de wereld. Verbeelding breidt het voorstellingsvermogen van leerlingen uit en geeft ruimte om datgene wat niet onmiddellijk tastbaar is, uit te drukken en over te dragen. Leerlingen krijgen kansen om nieuwe werelden te leren kennen en te maken waar ze intens van kunnen genieten. Via kunst stimuleren we leerlingen om hun verbeeldingskracht te beleven, te versterken, vorm te geven en ervan te genieten. Aan de grondslag van een artistieke, kunstzinnige ervaring ligt de verbeelding.

Gastvrijheid en uniciteit in verbondenheid

Vanuit onze christelijke mensvisie erkennen en waarderen we de leerling als uniek persoon met eigen mogelijkheden en beperkingen, een eigen geschiedenis en persoonlijkheid. Artistieke expressie is betrokken op identiteit, op het diepste wezen van de mens. Door het beschouwen van en geraakt worden door geeft kunst zin en betekenis aan wie we zijn en aan de wereld waarin we leven. Leerlingen krijgen kansen om te groeien in relatie met zichzelf, de andere en de wereld.

Kwetsbaarheid en belofte

Door in aanraking te komen met een of meer artistieke expressievormen ontdekken leerlingen hun interesses en mogelijkheden. Zij kunnen door creatieve uitingen geraakt worden en ze worden geconfronteerd met hun kwetsbaarheid, grenzen, dromen en groeikansen. Daardoor leren ze hun eigen kracht en kwetsbaarheid kennen. Volgehouden inspanningen zijn nodig om hun artistieke expressievorm verder te ontwikkelen.

Uit die vormingscomponenten en wegwijzers zijn de krachtlijnen van het leerplan ontstaan.

3.2 Krachtlijnen

Gedreven met het audiovisuele en met beeld omgaan, individueel en samen met anderen

Nieuwsgierigheid en verwondering leiden tot zin. Zin om te kijken, verder te kijken, vanuit een ander standpunt te kijken. Dit anders kijken leidt tot maken. De leerling heeft een passie voor het audiovisuele en het beeldende en dat uit zich in een intensieve beschouwing en een creatieve zoektocht, alleen en in klasverband.

De leerlingen ontwikkelen een kritische, scheppende, experimentele en verbeeldende gedrevenheid en ingesteldheid. Ze streven naar artistieke authenticiteit en hanteren een doordachte en methodische aanpak in combinatie met zelfwerkzaamheid. Het beschouwen van en geraakt worden door kunst geeft betekenis aan wie ze zijn en aan de wereld waarin ze leven. Ze werken daar zowel individueel aan als samen met anderen, medeleerlingen, de leraren, kunstenaars en kunnen zich inzetten voor eigen of breder gedragen doelen.

Door over het eigen werk en dat van anderen op een sensitieve, eerlijke en persoonlijke wijze te reflecteren en te communiceren leren ze dat meerdere visies waardevol kunnen zijn. Die groei maakt deel uit van hun wordingsproces en is dus onlosmakelijk verbonden met hun groei als mens.

Kunst en cultuur bewust onderzoeken, betekenis geven en waarderen

De leerlingen komen in contact met verschillende vormen van kunst en cultuur. Er ontstaat een web van artistieke voorbeelden die de leerling prikkelen en hen uitdaagt om geleidelijk aan een plaatsje in dat web in te nemen. De subjectieve, zintuiglijke beleving en de objectieve analyse vormen daarbij de hoekstenen.

De leerlingen groeien in het 'mens'-worden en ontwikkelen het nodige zelfvertrouwen. Daarvoor leren leerlingen met een onbevangen en nieuwsgierige blik naar de wereld rondom hen kijken. Door onbevooroordeeld hun omgeving waar te nemen, te interpreteren, betekenis te geven en te waarderen, leren ze schoonheid herkennen in al haar facetten.

Door kunst- en cultuur ontdekken en begrijpen leerlingen zichzelf, de omgeving, de maatschappij en de wereld. Leerlingen onderzoeken hoe de wereld of de samenleving is of zou kunnen zijn. Kunst geeft een specifieke kritische en diverse manier van kijken naar cultuur. Net daardoor geeft het beschouwen van en geraakt worden door kunst zin en betekenis aan wie we zijn en aan de wereld waarin we leven. Betekenis geven heeft zowel betrekking op de artistieke uitingen die leerlingen zelf maken als op de professionele uitingen van kunst en cultuur.

Verbeeldingskracht en kunstvormspecifieke deskundigheid inzetten bij het audiovisueel en beeldend creëren en bij presenteren

De leerling vertrekt vanuit een innerlijke wereld waar alles kan, maar gaandeweg zoekt hij methodes om die fantasie vorm te geven. De vakdeskundigheid is nooit een eindpunt, maar wel een manier om de grillige verbeelding te concretiseren.

Door de beeldende taal van kunstenaars te analyseren zullen ze hun eigen taal ontwikkelen. Daarbij staat het experiment centraal. Ze komen in aanraking met verschillende technieken en materialen, de mogelijkheden en beperkingen ervan. De leerlingen ontdekken verschillende manieren om zich uit te drukken en artistieke uitdagingen aan te gaan. Ze leren buiten bestaande kaders denken en verbeeldingskracht gebruiken in een artistiek proces. Ze zijn in staat om meerdere antwoorden te formuleren op een artistieke vraagstelling en ontwikkelen zo een persoonlijke benadering bij het oplossen van gestelde uitdagingen. Het zal hen in staat stellen om geleidelijk aan zelf technieken te ontwikkelen en voorzichtig hun eigen proces vorm te geven. De artistieke ontwikkeling van de leerlingen is bijgevolg niet los te zien van het artistieke proces dat ze keer op keer doorlopen.

Ze analyseren, exploreren en experimenteren met beeld(en). Ze leren daarbij creëren, interpreteren, improviseren, ontwerpen en presenteren. Door waarnemen, begrijpen, verbeelden en aanvoelen verwerven zij interessante benaderingswijzen, ontwikkelen improvisatie en werken aan interpretatie, wat leidt tot ontwerp en creatie waarna dit met anderen gedeeld en getoond wordt.

Met een open blik en durf het proces beleven om tot een unieke creatie te komen

De leerling is een prille, zoekende maker die mag experimenteren en aarzelen, mag mislukken en geregeld onbekend terrein betreedt. Het proces is een laboratorium en zin voor experiment staat daarbij centraal. Niet het eindresultaat is belangrijk, maar wel de weg ernaartoe. De unieke creatie is niet enkel een optelsom van gekende technieken, maar reflecteert ook een deel van de persoonlijkheid van de jonge maker.

3.3 Opbouw

- Beeldende en audiovisuele vorming
 - Persoonlijke gedrevenheid
 - Onderzoek en voorstudie
 - Creatie en presentatie

- Audiovisuele vorming
 - Waarneming en communicatie
 - Audiovisuele technologie en technieken
- Beeld

Dit leerplan biedt de ruimte om zelf keuzes te maken in het clusteren van doelen en zo tot dwarsverbanden te komen.

3.4 Leerlijnen

3.4.1 Samenhang in de tweede graad

De leerplandoelen in het deel 'Beeld' zijn in het leerplan Architecturale en beeldende vorming en dit leerplan identiek.

In dit schema vind je een vergelijking tussen de studierichtingen Beeldende en audiovisuele vorming en Architecturale en beeldende vorming.

Architecturale en beeldende vorming (D)	Beeldende en audiovisuele vorming (D)
Leerplandoelen Architecturale vorming naast beeld	Leerplandoelen Audiovisuele vorming naast beeld
Wiskunde: leerplan met verdiepte basisvorming en cesuurdoelen ruimtemeetskunde	Wiskunde: basisleerplan met cesuurdoelen ruimtemeetskunde

3.4.2 Samenhang met de derde graad

Dit leerplan bereidt voor op verschillende studierichtingen in de derde graad. Vooral de doelen van Audiovisuele vorming en Beeldende vorming sluiten aan op de leerplandoelen van dit leerplan.

3.5 Aandachtspunten

In de krachtlijnen en leerplandoelen herken je de zes eigenschappen of kernrollen van de 'kunstenaar'. Een leerling geeft vorm aan een beeldend proces vanuit een eigen identiteit en inhoud door beeldende kennis, vaardigheden en inzichten in te zetten. Daarbij presenteert hij het resultaat ook aan een 'publiek'. De zes eigenschappen komen overeen met deze rollen; het unieke ik, de kunstenaar, de onderzoeker, de vakman, de samenspeler en de performer.

De hedendaagse beeldcultuur verschilt fundamenteel met die van een decennium geleden. De bioscoop en de lineaire televisie lijken voor jongeren een minder belangrijke plaats in te nemen. De magie en de ervaring van film op het grote scherm of het gezamenlijke familiemoment voor de televisie heeft plaatsgemaakt voor een eerder vluchtige en solitaire ervaring via de computer of zelfs de smartphone.

De vorm lijkt in het algemeen sneller en flitsender dan ooit en door de democratisering in prijs en nieuwe evoluties op technisch vlak is het gemakkelijker dan ooit om tot een semiprofessioneel product te komen. We moeten deze vooruitgang omarmen en toepassen, maar mogen zeker niet de inhoud vergeten. Meer dan ooit moeten we de leerlingen duidelijk maken dat fotografie en film niet alleen een vorm van illustratie en entertainment zijn, maar zeker ook een vorm van kunst. De relatie inhoud-vorm staat centraal en de leerling denkt bewust na over 'wat' hij wil vertellen en 'hoe' hij dat kan doen. Het is belangrijk dat een leerling zich laat leiden door de eigentijdse beeldcultuur, maar ook op de hoogte is van de grote stromingen in de audiovisuele geschiedenis.

De sociale media zorgen ervoor dat er meer dan ooit gefotografeerd en gefilmd wordt, maar meestal vormt het eigen 'ik/ego/imago' het onderwerp. Je moedigt leerlingen aan om verder te kijken dan de vluchtige, visuele communicatie en stuurt hen aan om via de kracht van het beeld ook te vertellen, te prikkelen, een kritische kanttekening te maken, te vermaken, te contempleren, te experimenteren. De leerling is eerder een jonge, zoekende auteur dan een technicus. Het proces en het durven experimenteren is dan ook belangrijker dan het eindproduct.

De leerling verwerft een onderzoekende, verkennende, experimentele en creatieve beeldende ingesteldheid in de brede context van audiovisuele en beeldende kunst ter oriëntering naar de derde graden Audiovisuele vorming en Beeldende vorming.

Door gericht en geconcentreerd waar te nemen en die waarneming te beschrijven in een beeldende teken- en vormtaal ontwikkelt de leerling zijn ruimtelijk, tactiel en visueel bewustzijn en vermogen.

Via onderzoekend leren benadert de leerling de ruimte en het beeldende. Zo ontdekt hij materiële en spirituele aspecten ervan en ontwikkelt hij een persoonlijke benadering bij het oplossen van gestelde uitdagingen. Hij leert daarbij procesmatig werken, zich documenteren en ervaart dat inhoudelijk onderzoek deel uitmaakt van dit proces.

Bij het werken aan de doelen is de relatie inhoud-vorm erg belangrijk. Hij laat zich leiden door de eigentijdse beeldcultuur, maar is ook op de hoogte van de grote stromingen in de audiovisuele en beeldende geschiedenis. Hij kijkt verder dan de vluchtige, visuele communicatie en wordt aangestuurd om via de kracht van het beeld te vertellen, te prikkelen, een kritische kanttekening te maken, te vermaken, te contempleren, te experimenteren.

Een wisselwerking tussen de vakken van de basisvorming en de artistieke vakken is voor de studierichting zinvol. Het refereren naar het kunstgebeuren vroeger en nu zal een vanzelfsprekend item zijn in de wisselwerking tussen leraar, leerling en leerdoelen. Het is vanuit pedagogisch-didactisch standpunt noodzakelijk om samenhang te brengen tussen theoretische benaderingen en de artistieke, audiovisuele en beeldende toepassingen. Bij kunstbeschouwing kan je bijvoorbeeld linken met doelen uit het leerplan Geschiedenis.

Het leerplan is opgebouwd uit een aantal rubrieken, die zo structuur brengen in de doelen. Het is belangrijk om de samenhang tussen de verschillende rubrieken te bewaken: ze zijn te onderscheiden, maar niet te scheiden. Een reeks leerplandoelen kan je dus zowel vanuit een audiovisuele als vanuit een beeldende context bereiken. De attitudes in het deel 'Persoonlijke gedrevenheid' lees je samen met leerplandoelen uit de andere rubrieken. Ze kunnen daardoor zowel binnen Beeld als binnen het Audiovisuele aan bod komen.

Het beschouwen van kunst kan vanuit het audiovisuele en beeldende benaderd worden, maar zeker ook vanuit een brede blik op kunsten. Zo kunnen leerlingen onderzoeken hoe beeld in andere kunstvormen een plaats kreeg en krijgt. Verschillende kunstvormen kunnen elkaar versterken, kunnen geïntegreerd worden.

Beeldende en audiovisuele vorming is het opbouwen van een denkmethode en een ontwerpstrategie. De motivering en de legitimatie van de ontwerpbeslissingen staan centraal. Het concept ligt aan de basis van een onderzoekstraject.

De relatie inhoud-vorm staat centraal en de leerling denkt bewust na over WAT hij wil vertellen en HOE hij dat kan doen. De leerling is eerder een jonge, zoekende auteur dan een technicus. Het proces en het durven experimenteren is belangrijker dan het eindproduct.

In Beeld komen de leerlingen door kennismaking met en het ontleden van de opdracht tot zelfwerkzaamheid en persoonlijke oplossingen voor de gestelde beeldende uitdagingen. De opdrachten kunnen zowel vrij als toegepast van karakter zijn.

Je kan ervoor kiezen om de leerplandoelen Kunstbeschouwing apart of geïntegreerd aan te bieden. Verschillende kunstvormen kunnen elkaar versterken, kunnen geïntegreerd worden en toch hun eigenheid behouden. Anderzijds kunnen grenzen vervagen tussen kunstvormen. Kunst kan leerlingen inspireren bij het werken in de ateliers.

4 Leerplandoelen

4.1 Beeldende en audiovisuele vorming

4.1.1 Persoonlijke gedrevenheid

LPD 1 *De leerlingen vertrouwen op hun expressiemogelijkheden.

- ✓ De leerlingen verruimen hun expressieve mogelijkheden en groeien in hun zelfvertrouwen. Ze werken aan een proces met vallen en opstaan, ze durven experimenteren.
- ✓ Je nodigt leerlingen uit om via verbale en non-verbale communicatie (beeld en audiovisuele, tekst) te werken.
- ✓ Bij proces en product durven ze improvisatie en toevalligheden toelaten en zullen ze die waarderen. Ook verwondering over het eigen werk toelaten is belangrijk.
- ✓ De leerlingen groeien in zelfvertrouwen en tonen dat onder andere bij presenteren.

LPD 2 *De leerlingen zijn gedreven om

- **creatief en uitvoerend te werken;**
 - **hun persoonlijk creatief-denken, voelen en handelen te ontwikkelen;**
 - **zelfstandig aan de slag te gaan en door te zetten.**
- ✓ De leerlingen zijn gemotiveerd voor een grote studiediscipline; om zich leergierig op te stellen; om zelfkritisch te zijn en om een bewuste, contemplatieve houding aan te nemen. Vanuit die contemplatieve houding stellen leerlingen zich een aantal vragen, bijvoorbeeld: waarom er een bepaalde keuze gemaakt werd, wat wil het beeld vertellen, wat zijn de mogelijkheden, mogelijke gevaren, fake media, vlogs ...
 - ✓ De leerlingen tonen bereidheid om te focussen en zich te concentreren.

LPD 3 *De leerlingen tonen interesse en respect voor elkaars artistieke creaties.

- ✓ De leerlingen groeien naar en werken aan een authentieke 'ik'.
- ✓ De leerlingen luisteren naar verschillende meningen over eigen en andere werken. Ze formuleren opbouwende kritiek naar andere leerlingen toe.
- ✓ Je laat de leerlingen stilstaan bij het werken aan en onderzoeken van een eigen beeld(taal).

4.1.2 Onderzoek en voorstudie

LPD 4 *De leerlingen kijken met een open blik naar de kunst- en beeldcultuurgeschiedenis en zijn nieuwsgierig naar de evoluties binnen die beeldcultuur:

- **verband kunstgeschiedenis en kunstactualiteit;**
- **beeld en media als inspiratie voor eigen werk;**
- **zonder vooroordeel nieuwe benaderingen in kunst en media bekijken.**

Samenhang tweede graad: II-Kun'-d-LPD 4

- ✓ Door bijvoorbeeld in de geschiedenis en naar hedendaagse tendensen te kijken, beseffen ze dat die kunst- en cultuuruitingen ook kunnen inspireren.
- ✓ Kunstenaars en hun werk kunnen leerlingen kaderen binnen tijd: basis kunststromingen, link met kunstbeschouwing, maar bijvoorbeeld ook met lessen geschiedenis, ze kunnen werken met een tijdlijn ...; dit betekent hier geen theoretische kennis, maar wel het duiden van de context binnen een proces, binnen een opdracht, ...
- ✓ Bij nieuwe benaderingen kun je denken aan concept, techniek, stijl ...

LPD 5 De leerlingen doorlopen een artistiek-creatief proces waarbij ze verschillende oplossingen onderzoeken voor een uitdaging binnen audiovisuele of beeldende kunst.

Samenhang tweede graad: II-GFL-ddaa-LPD-17

- ✓ Je stimuleert de leerlingen om zich zoveel mogelijk door het grillige proces van de kunst te laten leiden. Dat houdt ook in dat niet altijd alle stappen van het artistiek-creatief proces (bijvoorbeeld oriënteren, onderzoeken, uitvoeren, evalueren) moeten worden doorlopen of de volgorde van die stappen vastliggen. Dat artistiek-creatief proces doorlopen ze wel minstens eenmaal volledig. Een artistieke expressievorm onderzoeken kan door waarneming, inspiratie, verbeelding, analyse, conceptualisering en reflectie ...
- ✓ Ze zetten allerlei werkwijzen in om ideeën en inspiratie te verzamelen: artistieke creaties bestuderen, verzamelen van indrukken of objecten, herkennen, onderzoeken, observeren, analyseren, synthetiseren, documenteren zoals fotograferen, schetsen, luisteren of kijken naar opnames, maken van opnames, naar concerten gaan, naar voorstellingen gaan, lezen ...
- ✓ Het veelvuldig schetsen en tekenen om het onderwerp, de opdracht of het probleem te analyseren en opnieuw te synthetiseren krijgt een belangrijke plaats tijdens dit proces.
- ✓ De leerlingen verkennen beeldende elementen, technieken en materialen.
- ✓ De leerlingen leren probleemoplossend denken of situatie-oplossend denken. Ze zoeken naar en ontdekken dat meer antwoorden/oplossingen/verbanden mogelijk zijn. Ze leren denken in varianten.

LPD 6 De leerlingen bouwen een referentiekader in tijd en ruimte op door te participeren aan het culturele leven:

- **bezoek aan culturele evenementen;**
- **bekijken, bespreken en analyseren van beeldende kunst, foto's en films.**

Samenhang tweede graad: II-Kun'-d-LPD 1

- ✓ Het is belangrijk dat de school de leerlingen een grote variatie aan culturele evenementen, kunstvormen aanbiedt waar ze normaal misschien niet mee in contact zouden komen (betere film, tentoonstellingen, theater...). Je moedigt hen aan om dat ook buiten de schooluren te doen (tentoonstellingen, musea).
- ✓ Door zich te bewegen in verschillende culturen en in de maatschappij ontdekken ze verschillende kunstenaars en hun werk, actualiteit, verschillende culturen; vorm-, stijl- en uitdrukkingskenmerken van kunststromingen.
- ✓ Je probeert ook aan te sluiten bij de actualiteit, bij tijdelijke tentoonstellingen enz.
- ✓ Het resultaat van 'documenteren' kan bijvoorbeeld in een logboek, werkboek, via verslagen ...
- ✓ De leerlingen zetten gepaste [vakterminologie](#) in. Ook het maken van een eigen lexicon, eventueel over de verschillende kunstvakken heen is interessant.

LPD 7 De leerlingen nemen aspecten van het audiovisuele en het beeldende waar met aandacht voor:

- **totaalbeleving en detail;**
- **betekenis;**
- **interactie tussen waarneembare, bedoelingen en onderwerpen;**
- **hoe kunst- en cultuuruitingen hun gedachten, gevoelens en gedrag beïnvloeden.**

- ✓ Bij de waarneming kan gefocust worden op het geheel, maar ook op een bepaald aspect, bv. compositie, kleur, thema of onderwerp, doel in een beeld.
- ✓ Je gaat met de leerlingen niet alleen binnen, maar ook buiten de school om bijvoorbeeld beeldende kunst waar te nemen en te beleven. Dit kan door bv. een museumbezoek, een stadswandeling, een bezoek van/aan een kunstenaar, performance ...
- ✓ De leerlingen illustreren op basis van waarnemingen van kunst- en cultuuruitingen gelijkenissen en verschillen in hun interpretatie van bedoeling en onderwerp; ze ontdekken en hanteren meerdere perspectieven (multiperspectiviteit).
- ✓ Bij de waarneming ontdekken leerlingen ook de invloed van waarden, normen en gewoontes; van tijd, ruimte, maatschappelijke positie en persoonskenmerken. Ze kunnen vertrekken van zintuigelijk waarneembare kenmerken zoals beweging, geur, klank, kleur.
- ✓ Verschillende onderwerpen van kunst- en cultuuruitingen komen aan bod, zoals dood, het alledaagse, geboorte, geschiedenis, liefde, leven, rituelen. Er is ook

aandacht voor een mogelijke gelaagdheid bij interpretatie van onderwerpen van kunst- en cultuuruitingen.

- ✓ De leerlingen staan stil bij diverse bedoelingen van kunst- en cultuuruitingen zoals aankaarten, confirmeren, commercieel voordeel halen, decoreren, entertainen, identiteit vormgeven, informeren, in vraag stellen, maatschappelijk belang dienen, praktisch gebruiken, revolteren, schoonheid creëren; gelaagdheid van de interpretatie van bedoelingen van kunst- en cultuuruitingen.
- ✓ Je nodigt leerlingen uit om even te focussen op de uniciteit van een esthetische ervaring.

4.1.3 Creatie en presentatie

LPD 8 De leerlingen gaan op een duurzame en veilige manier om met materialen en instrumenten.

Samenhang tweede graad: II-GFL-ddaa LPD 37

- ✓ Daarbij komen o.a. milieubewust zijn en duurzaamheid aan bod bv. gebruiken van papier, karton, recuperatiematerialen ..., alsook op een veilige, ordelijke en zorgzame manier, inzichtelijk, met een correct gebruik, gestructureerd werken en de zorg voor materialen.
- ✓ De leerlingen verwerven vaardigheden om met verschillende materialen en instrumenten te werken, zowel digitaal als analoog.
- ✓ Je vraagt ook aandacht voor de organisatie van de werkplek.

LPD 9 De leerlingen dragen bij aan een gemeenschappelijke, artistieke creatie door samen te werken met anderen.

Samenhang tweede graad: II-GFL-ddaa LPD 8

- ✓ De leerlingen passen methodes toe om hun deskundigheid en hun artistieke talenten en die van anderen af te stemmen op een gemeenschappelijk doel of project zoals oog hebben voor de talenten en eigenheid van anderen, meerwaarde halen uit complementariteit.
- ✓ Samenwerken betekent o.a. samen creëren, afhankelijk zijn van, groepswork, rekening houden met elkaar ... Ze tonen daarbij respect voor eigen en andermans artistieke beleving, creatie of cultuur ... Bij een groepswork wordt er gestreefd naar het complementaire karakter.
- ✓ Anderen kunnen ook buiten de school opgezocht worden, bv. bij het fotograferen, filmen van mensen uit de buurt, familie ...

LPD 10 De leerlingen komen actief tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten:

- ideeën en bedenkingen in ontwerp en beeld omzetten;
- verschillende domeinen combineren.

Samenhang tweede graad: II-Kun'-d LPD 6

- ✓ Groot belang hecht je aan het individuele onderzoek: de documentatie, het schetsen, opzoekingswerking in verschillende domeinen en de voorstudie. Het ontwerp is daar een weerspiegeling van en moet slechts vertaald worden naar een definitief resultaat. Het is duidelijk dat bij de evaluatie van het werk het ontstaansproces een prominente rol speelt. 'Procesevaluatie' in plaats van en naast 'productevaluatie' is de boodschap.
- ✓ De leerlingen nemen in deze graad zo veel mogelijk een eigen werkproces in handen. Ze creëren vanuit hun verbeelding, maken keuzes bv. wat onderwerp en bedoeling van artistieke creaties betreft. De leerlingen houden rekening met afspraken qua timing en planning.
- ✓ De leerlingen mogen afwijken van de geijkte voorbereidingsmethodes wanneer ze hun keuze kunnen motiveren.
- ✓ Je houdt rekening met leerstoornissen zoals dyslexie en zet daarvoor ook in op differentiatie.

LPD 11 De leerlingen gebruiken beeldende elementen, technieken en materialen op een geïntegreerde wijze in functie van een audiovisuele of beeldende creatie.

- ✓ De leerlingen hebben noties van onder andere digitale beeldbewerking, tekentechnieken en ruimtelijke vormgeving. Die kan je allemaal verkennend benaderen: het studietraject en het concept zijn belangrijker dan het eindresultaat.
- ✓ De leerlingen hebben in een eerste fase aandacht voor verbeelding en experiment. Ze schenken daarnaast ook aandacht aan compositie, herhaling, variatie, contrast, samenhang, verwachting, verrassing en spanningsboog. Ze staan ook stil bij detail en afwerking.
- ✓ Het leren kennen van eigenschappen is belangrijk; materialen en technieken hebben mogelijkheden en beperkingen. Leerlingen experimenteren en zoeken naar oplossingen. Andere materialen, technieken inzetten of combineren kan voor een ander effect zorgen.
- ✓ Ook het ontdekken van een voorkeur in functie van het werken met bepaalde materialen of technieken is voor leerlingen interessant.

LPD 12 De leerlingen analyseren en synthetiseren de waarneming: werkelijkheid en verbeelding.

- ✓ Deze aspecten kunnen aan bod komen: droomscènes, flashbacks, effecten, verbeeldingsfotografie, plaats voor het surrealistische, sprookjes, verhalen die uit de verbeelding ontstaan zijn ...
- ✓ De leerlingen kunnen bijvoorbeeld verbeelden via empathie, ze kunnen zich inbeelden dat ze zich in een bepaalde situatie bevinden.
- ✓ De leerlingen analyseren en synthetiseren bv. gehelen, opbouw, samenhang en contrastwerking, compositie, essentie (belangrijkste lijnen, vlakken, contrast, ritme, beweging, spanning, details, voorplan, accenten ...), verscheidenheid, tonen (licht,

donker, nuances, arceren ...), texturen (hard, zacht, glad ...) en structuren leren zien en weergeven.

LPD 13 De leerlingen visualiseren de externe wereld en de interne wereld.

- ✓ Zowel de externe wereld als de interne wereld krijgt een plaats.
 - Externe wereld betekent uitbeelding, afbeelding - reportage, documentaire, portret, stilleven.
 - Interne wereld betekent verbeelding, inbeelding - fantasie, poëzie, fictie, abstractie, experimenteel beeld.
- ✓ Via het vak Kunstbeschouwing komen de leerlingen in contact met kunststromingen en kunstenaars die hen prikkelen en inspireren.
- ✓ Het vertalen van de waarneming naar vormen, verhoudingen, relaties, richtingen, perspectief ... gebeurt onder andere door middel van tekenkundige technieken.

LPD 14 De leerlingen passen traditionele en experimentele technieken toe.

LPD 15 De leerlingen reflecteren aan de hand van criteria over hun artistiek-creatief proces en product en dat van medeleerlingen.

Samenhang tweede graad: II-GFL-ddaa LPD 5

- ✓ De leerlingen aanvaarden feedback op hun artistiek proces en product, geven elkaar constructieve feedback en verwerken die feedback in hun eigen creaties. Feedback leidt tot een volgende stap in het proces, feedback sluit ook wel een opdracht af. Ze vragen actief feedback aan leraar en medeleerlingen.
- ✓ De leerlingen tonen begrip en interesse voor verschillende visies en gaan er constructief mee aan de slag.
- ✓ Het is mogelijk dat de leerling zich voor een bepaalde opdracht slechts focust op één doelstelling of gebruikmaakt van een beperkt aantal methodes indien hij dit kan motiveren.
- ✓ De leerlingen denken na over onderwerp en bedoeling, over koppeling van intentie en vormgeving, over codes om zich tot een publiek te richten, over concentratie en focus, over de vierde wand doorbreken ...
- ✓ Het is belangrijk voor de leerlingen om individuele coachingmomenten doorheen het schooljaar te organiseren. Je benadert de leerling als een uniek individu met sterke en minder sterke eigenschappen. De leerling krijgt de ruimte om de opdrachten persoonlijk in te vullen en eigen accenten te leggen naar keuze, maar hij moet de basisdoelstellingen behalen. Je houdt ook rekening met mogelijke leerstoornissen en gaat op zoek naar een alternatieve methode indien mogelijk.
- ✓ De leerlingen gebruiken gepaste vakterminologie i.v.m. beeldende elementen, technieken en materialen. Het gaat hier over vaktermen eigen aan het audiovisuele en aan beeld.

- ✓ Het is niet de bedoeling dat een eindproduct altijd de optelsom van alle doelstellingen, beeldende elementen, technieken en methodes is. Een kunstwerk is complexer dan een afvinklijst. Dit zou in het voordeel van de leerling moeten spelen.
- ✓ Zowel het proces als het product kunnen leerlingen vanuit meerdere perspectieven benaderen, vergelijken, afstand nemen.
- ✓ Bij de reflectie drukken ze ook - vanuit hun ervaring met creatieprocessen - hun waardering uit voor inhoud en vormgeving van kunst- en cultuuruitingen. Dat kan aan de hand van enkele criteria, bijvoorbeeld
 - vormgeving: beeldende elementen, technieken en materialen;
 - samenhang van vormgeving en inhoud;
 - uniciteit van een esthetische ervaring.

LPD 16 De leerlingen beargumenteren keuzes in hun artistiek-creatief proces en in hun artistieke creatie:

- **analyseren van hun proces en creatie;**
- **in dialoog met anderen.**
 - ✓ De leerlingen verwoorden hun argumenten, formuleren die correct, hebben aandacht voor een gepaste en correcte taal. Daarbij gebruiken ze vaktermen eigen aan audiovisuele en beeldende kunst. Suggesties vind je bij [vakterminologie](#).
 - ✓ De leerlingen reflecteren tijdens het proces over elkaars werk. Ze passen daarbij verschillende methodes toe: vergelijken, afstand nemen, vanuit meerdere perspectieven bekijken.
 - ✓ De leerlingen passen methodes toe om in dialoog te gaan over hun artistiek proces en hun creatie, bv. verwoorden, verbeelden, bewegen, verklanken.
 - ✓ De eindresultaten worden in groep besproken; ook peer to peer evaluatie, zelfbeoordeling, zelfreflectie.
 - ✓ De leerlingen kunnen luisteren naar tegenargumenten en gaan er constructief mee aan de slag.

LPD 17 De leerlingen lichten hun interesse voor kunst- en cultuuruitingen toe.

Samenhang tweede graad: II-Kun'-d LPD 10

- ✓ De leerlingen maken kennis met verschillende kunstvormen en technieken, kunst- en cultuuruitingen uit heden en verleden, uit verschillende culturen.
- ✓ Binnen de beeldende kunsten gaat het zowel over vrije als toegepaste beeldende kunsten.
- ✓ De leerlingen verwoorden hun interesse en hebben aandacht voor een gepaste en correcte taal. Daarbij gebruiken ze vaktermen eigen aan audiovisuele en beeldende kunst. Suggesties vind je bij [vakterminologie](#).

LPD 18 De leerlingen drukken vanuit hun ervaring met creatieprocessen hun waardering uit voor inhoud en vormgeving van kunst- en cultuuruitingen.

Samenhang tweede graad: II-Kun'-d LPD 10

- ✓ Je nodigt leerlingen uit om hun waardering uit te drukken op basis van enkele criteria:
 - vormgeving: interactie tussen beeldende elementen, technieken en materialen, wat leidt tot een (artistieke) creatie.
 - samenhang van vormgeving en inhoud.
 - uniciteit van een esthetische ervaring: dat kan rationeel, maar ook vanuit het emotionele.
- ✓ Je stimuleert leerlingen om uit te drukken waarom ze door een werk emotioneel geraakt worden.
- ✓ De leerlingen passen verschillende uitdrukkingswijzen toe zoals verwoorden, verbeelden, bewegen en verklanken.

LPD 19 De leerlingen presenteren hun artistieke creaties.

- ✓ De leerlingen gebruiken presentatietechnieken uit de gekozen en andere artistieke expressievormen om de artistieke creatie te versterken, ze gebruiken methodes om artistieke creaties te presenteren in tijd en ruimte. Ze koppelen de eigen bedoeling aan de vormgeving.
- ✓ De leerlingen gebruiken codes om zich te tonen, zoals zich richten naar het publiek, opstellen van eigen artistiek werk, geconcentreerd uitvoeren, in ontvangst nemen van appreciatie.
- ✓ Het is belangrijk dat leerlingen kunnen groeien in (zelf)vertrouwen. Ze kunnen starten in een veilige omgeving.

4.2 Audiovisuele vorming

4.2.1 Waarneming en communicatie

LPD 20 De leerlingen maken een analyse op technisch en inhoudelijk vlak bij fotografische, filmische of auditieve waarneming:

- **onderwerp en bedoeling;**
- **concept;**
- **structuur in een scenario: verhaalopbouw;**
- **standpunten en perspectief;**
- **kader;**
- **licht en contrasten;**
- **vormen;**
- **beeldelementen en compositie;**

- **(camera)beweging;**
 - **concrete geluiden en omgevingsgeluiden;**
 - **relatie beeld-geluid, montage;**
 - **interpretatie;**
 - **presentatie en opstelling.**
- ✓ De leerlingen duiden de analyse met gepaste [vakterminologie](#).
 - ✓ De beeldende elementen (of bouwstenen) komen bij verschillende doelen aan bod, zeker ook bij de analyse in dit doel:
 - vormen zoals organische en anorganische vormen, hoekige, ronde en puntige vormen, materiële en immateriële vormen, vorm-restvormcontrast, groot-klein-contrast, open en gesloten vormen, vormen van beweging, vorm en dieptewerking, vorm en licht, vorm en ritme ...;
 - beeldelementen zoals punten, lijnen en vlakken en hun afleidingen, de driedimensionale opstelling in een studiosituatie, belichting, compositie, compositie en expressie, compositie en licht, compositie en vorm ...;
 - beweging zoals richting, versnelling, vertraging, stoppunt, vertrekpunt, lineair, gebogen, frontaal, sagittaal, diagonaal ...;
 - concrete geluiden en omgevingsgeluiden zoals muziek, menselijke stem, dialogen, natuurlijke en artificiële geluiden

LPD 21 De leerlingen passen gericht of via vrij experiment bij eigen fotografische, filmische of auditieve creaties deze aspecten toe:

- **verhaalopbouw;**
 - **standpunten en perspectief;**
 - **kader;**
 - **licht en contrasten;**
 - **vormen;**
 - **beeldelementen en compositie;**
 - **(camera)beweging;**
 - **concrete geluiden en omgevingsgeluiden;**
 - **relatie beeld-geluid, montage;**
 - **presentatie en opstelling.**
- ✓ De analyses van het werk van anderen kunnen leerlingen helpen bij hun werk.
 - ✓ Beeldende elementen (of bouwstenen) komen bij verschillende doelen aan bod, zeker ook bij het experimenteren in dit doel. (Zie ook LPD 20)
 - ✓ Bij elke opname, foto of film komt de vraag hoe je je visie kunt versterken, door bv. goed onderzoek uit te voeren, door het spelen met beweging, door het versterken van geluid ...

4.2.2 Audiovisuele technologie en technieken

LPD 22 De leerlingen zetten de basisprincipes van de audiovisuele technologie in:

- **het fotografisch procedé, analoog of digitaal;**
 - **verschillende auditieve aspecten;**
 - **het filmisch procedé.**
- ✓ Bij het fotografisch procedé denk je aan: analoog of digitaal zoals opname-, ontwikkel-, afdruktechnieken en digitale fotobewerking.
 - ✓ De leerlingen ontdekken verschillende auditieve aspecten zoals opname-, bewerkings- en weergavetechnieken.
 - ✓ Bij het filmisch procedé werken leerlingen bijvoorbeeld aan opname-, montage- en weergavetechnieken.

LPD 23 De leerlingen experimenteren met fotografische, filmische of auditieve parameters:

- **technisch inzicht in een opnametoestel;**
 - **manuele instellingen van een opnametoestel onderzoeken;**
 - **video-instellingen van een opnametoestel onderzoeken;**
 - **mogelijkheden van een beeldmontage onderzoeken.**
- ✓ Je kan 'opnametoestel' breed interpreteren, fototoestel, camera's, geluidsrecorder, smartphones kunnen gebruikt worden.

LPD 24 De leerlingen werken op een gefaseerde manier aan audiovisuele opdrachten.

- ✓ De leerlingen werken op zelfstandige wijze: voorbereiding (bedenken idee, scenario, logboek); organisatie opnames (bijeenzoeken van materiaal; vastleggen locaties, modellen, acteurs; foto- en filmopnames maken ...)
- De leerlingen kunnen ook buiten de schooluren voorbereiden, het monteren gebeurt dan tijdens de les.
- ✓ Je kan elke fase apart beoordelen, maar afhankelijk van de opdracht en de situatie kan het ook zijn dat het beter is om pas later een quoterings toe te wijzen.
 - ✓ De leerlingen kunnen zo werken: opgave opdracht - onderzoek en brainstorm – schriftelijke voorbereiding- opnames – extra opnames – beeld- en geluidsbewerking – eventueel extra beeld- en geluidsbewerking – presentatie en communicatie eindresultaat
 - ✓ Dit is een mogelijk stappenplan voor video: synopsis – scenario – storyboards – opnames – beeldmontage – geluidsmontage; mogelijk stappenplan voor fotografie: idee – onderzoek – opname – bewerking.

4.3 Beeld

LPD 25 De leerlingen hanteren beeldende elementen in het vlak en in de ruimte:

- kleur;
 - vorm;
 - textuur;
 - compositie;
 - ruimte;
 - licht en schaduw.
- ✓ Compositie: beeldelementen ordenen binnen het vlak of in de ruimte
 - richtingbepalend bv. horizontaal, verticaal, diagonaal, willekeurig,
 - statisch en dynamisch, symmetrie of asymmetrie,
 - densiteit, aantal,
 - ...

LPD 26 De leerlingen experimenteren met beeld, vorm, materie en techniek en ontdekken er de expressiemogelijkheden van.

- ✓ Door te experimenteren ontdekken leerlingen beperkingen en mogelijkheden van verschillende aspecten.
- ✓ De leerlingen exploreren expressiemogelijkheden van beeldende elementen, technieken en materialen zoals met verschillende materialen dezelfde effecten bekomen, met dezelfde technieken verschillende effecten bekomen, verschillende composities maken.

LPD 27 De leerlingen exploreren beeldende expressiemogelijkheden in functie van de ontwikkeling van een persoonlijke beeldtaal.

- ✓ De leerlingen groeien naar een 'authentieke ik' en zetten stappen naar het ontwikkelen van een persoonlijke beeldtaal waar ze in de derde graad, maar ook later verder in zullen groeien.
- ✓ De leerlingen exploreren expressiemogelijkheden van beeldende elementen, technieken en materialen zoals met verschillende materialen dezelfde effecten bekomen, met dezelfde technieken verschillende effecten bekomen, verschillende composities maken.

LPD 28 De leerlingen experimenteren in een tweedimensionele beeldende context met aandacht voor tekenen, fotograferen, printen en schilderen.

- ✓ Tweedimensioneel werken kan ook via mixed media, grafische (druk)technieken (printen). Teken, fotograferen, printen en schilderen bekijk je breed en vul je ook breed in.

LPD 29 De leerlingen experimenteren in een driedimensionele beeldende context.

- ✓ Driedimensioneel aan de slag gaan kan bijvoorbeeld bij een installatie bouwen, printen, drukken, boetsen, met textiel werken, digitale technieken hanteren.

LPD 30 De leerlingen realiseren een beeldend concept waarbij ze beeldende elementen, technieken en materialen gericht inzetten.

- ✓ In functie van een opdracht werk je met de leerlingen ook naar een product toe, naast de aandacht voor het proces. Concept is hierbij erg belangrijk.
- ✓ Hier geef je toeval, vindingrijkheid, experiment ... het best ook een plaats.

5 Lexicon en pop-ups

5.1 Lexicon

Vormgeving

Interactie tussen beeldende elementen, technieken en materialen, wat leidt tot een (artistieke) creatie.

5.2 Pop-ups

Beeldende elementen, technieken en materialen

'Zoals' betekent dat er een keuze gemaakt kan worden. De concepten na de 'zoals'-constructie zijn niet verplicht, ze zijn eerder inspirerend. Afhankelijk van de leerlingengroep kan je hierop in meerdere of mindere mate ingaan.

BEELDENDE ELEMENTEN		zoals
COMPOSITIE	Beeldanalyse	voorgond/achtergrond/aandachtscentrum beeldas/beeldvlak/verticaal/horizontaal/ Relatie compositie en ...: lyrisch, functie, inhoud, kleur, licht, materie, volume, vorm, spanning
	Compositieschema's	symmetrisch, asymmetrisch, geometrisch, diagonaal, driehoek, beweging, over-all, centraal, statisch, dynamisch, tectonisch, atectonisch
	Ordering	organisatie, systemen om te ordenen, bv. Fibonaccireeks, Gulden snede, Vitruviaanse mens
KLEUR	Kleurfamilie	monochroom (zwart- wit/steunkleur)/polychroom/additief/subtra- ctieve/CMYK/kleurmenging

	Kleurleer	kleurverzadiging/kleurencirkels/primair/secundair/tertiair/ complementair simultaan/kleurperspectief/kleurcontrasten/ kleurklank/gradatie/kleurtint & kleurtoon/kleursymboliek/ kleurgebruik
LICHT	soorten licht	direct en indirect (diffuus), meelicht, tegenlicht, zijlicht, zenithaal licht strijklucht, glimlicht, hooglicht, clair-obscur, spiegeling en reflectie
	schaduwwerking	eigenschaduw, slagschaduw, kernschaduw
RUIMTE -	perspectief	lijnperspectief/horizon/ooghoogte vluchtpunt/vluchtlijn/eenpunts-/centraal perspectief/tweepuntsperspectief/driepunts perspectief) kikvorsperspectief/vogelperspectief/sferisch perspectief
	dieptesuggestie	Trompe l'oeil, verkorting/ diepteplan/doorsnede/verhoudingen/overlapping/afsnijding ...
	ruimte en beleving	figuur/functie/illusie/inhoud/standpunt gevel/aanzicht/basisvolumes/binnenruimte/ buitenruimte/constructie/conventie/grondvlak/schaal sfeer/expressie/lichtinval/menselijke maat/circulatie/beweging ruimtelijkheid/tussenruimtelijkheid
	projectiemethoden	parallelprojectie/rechthoekige projectie/ontvouwing
LIJN	schriftuur	motoriek, ritme en herhaling, contourlijn en arcering/expressiviteit gevoelswaarde/sfeer/niet-dominante hand architecturaal schrift
	lijnvoering	schetsmatig, nauwkeurig, vloeiend, stoterig, schraal, royaal, egaal, glad – glasachtig, zwaar, ruig, borstelig, dun/dik
VORM	vorm en vormcontrasten	geometrisch/organisch, figuratief/abstract, picturaal/plastisch, negatieve & positieve vorm (restvorm), verhouding/formaat, tweedimensionaal/driedimensionaal, open en gesloten, symmetrisch en asymmetrisch/massief & hol/ruimtevuullend

	basisvormen en stilering	& ruimte omschrijvend/enkelvoudig & samengesteld relatie vorm en ... : symboliek /materie/structuur- textuur/reliëf/ritme/inhoud /functie/silhouet
CONSTRUCTIE	constructie geometrie	relatie constructie en ... : lijn/punt/richting/ruimte/structuur/vlak/ overspanning/stabiliteit opbouwende lijnen, hulplijn

‘Zoals’ betekent dat er een keuze gemaakt kan worden. De technieken na de ‘zoals’- constructie zijn niet verplicht, ze zijn eerder inspirerend. Afhankelijk van de leerlingengroep kan je hierop in meerdere of mindere mate ingaan.

BEELDDEnde analoge en digitale TECHNIEKEN	zoals
schetstechnieken	snelschetsen, blind-contour schetsen
potloodtechniek/pentechniek/krijttechniek	wrijven/opbouwen/afnemen/doezelen/krassen
tekentechnieken	meten & schatten, arcering, projectietekenen vergroten en verkleinen
schildertechnieken	droog/nat in nat/wassing/vermengen/glaceren/impasto/drip ping/tamponneren/transparant/dekkend/laag op laag découpage/fotomontage
collagetechniek	binden, kleven, opmeten, snijden, vouwen
grafische technieken en printen	hoogdruk (stempelen, materiaaldruk, kartondruk, linsnede, houtsnede, rubbing, frottage) diepdruk (droge naald of ets) vlakdruk (monotype) zeefdruk (sjabloondruk) laser cutten 3D-printen
fotografie	
presentatietechnieken	kadrering, micro-macro, beeldmontage, beeldbewerking
assemblagetechnieken beeldhouwtechnieken constructietechnieken	Installatie, maquette, moduleren, verschalen, printen, lijmen, gieten, snijden, boetseren, solderen, knopen, verzagen

MATERIALEN	bijvoorbeeld
dragers	• onbehandeld • behandeld • digitaal
tekenmaterialen	vulpotlood / grafietpotlood/kleurpotlood/ houtskool/Conté/pastel/oliekrijt/ rietpen/profileerpen/tekenstift/markers/balpen/ gum/ kneedgum/ passer/ T-lat / schaatsmal ...
schildermaterialen	aquarel, Gouache, acrylverf, olieverf, ecoline, inkt, bister, gesso, penseel, kwast, borstel, palet, spons ...
snijmaterialen en kleefmaterialen	scalpel, breekmesje, lijm, lijmspray, papier tape, lijmpistool, snijmat, snijlat ...
grafische materialen	inkten/inktrol/drukpers/linoleum/ scanner, teken tablets/ gutsen ... digitale teken- en bewerkingsprogramma's
grondstoffen	klei/gips/was/latex/glazuur/ engobe/ houtsoorten/ kartonsoorten/kunststoffen/metaalsoorten/ steensoorten/ textiel/transparante materialen/ maquette materiaal/ recyclage- vindmaterialen ...

Vakterminologie

'Zoals' betekent dat er een keuze gemaakt kan worden. De vaktermen na de 'zoals'- constructie zijn niet verplicht, ze zijn eerder inspirerend. Afhankelijk van de leerlingengroep kan je hierop in meerdere of mindere mate ingaan.

Audiovisuele vorming

Audiovisuele vorming	Vaktermen	zoals
Beeldelementen	camerastandpunt, close-up, kadrering, kikvorspectief/ kikkerperspectief, long shot, ooghoogte, pan shot, perspectief, standpunt, statisch, tilt, totaalshot, travel, vogelperspectief, voorgrond, zoomen (in en uit); camerabeweging	zoals beeldafstand, establishing shot, macro, negatieve vorm, oogpunt, over (the) shoulder, point of view, regel van derden, warm-koud-contrast.
Camera	afdruk grootte, autofocus, camera obscura, diafragma, ISO-waarde,	zoals beeldformaat, belichtingsdriehoek, bewegingsonscherpte, body, DSLR,

	reflexcamera of spiegelreflexcamera, scherpstellen, sluitertijd, statief, zoeker	macro (lens), scherptediepte, sensor, sluitertijd, stop, systeemcamera, witbalans, zelfontspanner, zonnekap
Digitale bewerking	croppen, doordrukken, exporteren, filter, lagen, resolutie, scannen, scanner, selectie, tegenhouden	zoals comprimeren, Dpi, histogram, Inch, kleurtoon, kleurverzadiging, pad, pipet, pixel, RAW, resampling, retoucheren, ruis, stempel, kloonsstempel-patroonsstempel, textuur, transparant, verscherpen, vervagen, vervormen, voorvertoning
Doka	doka	zoals beelddrager, ontwikkelproces: ontwikkelaar-stopbad-fixatief
Licht en geluid	onderbelichting, overbelichting sonorisatie	zoals direct licht, diffuus (licht), filter, frontlicht, indirect licht, kleurtemperatuur, licht-donkercontrast, sfeerlicht, softbox, strijklucht, tegenlicht, voetlicht
Montage	cut, frame, montage – monteren, sequentie kader beeldbewerking	zoals beelden per seconde (fps), continuïteitsmontage, dissolve, editor, fade, Jump cut, Kuleshov effect, lineair, loop, mixage, parallelmontage, rushes, shot, shot/reverse shot
Productie	animatiefilm, documentaire, fictiefilm, kortfilm, langspeelfilm, microfoon, regisseur, set, storyboard, take, opname, animeren	zoals as-fout, cast, cineast, cinematografie, crew, decoupage, Director of Photography (DoP), inbetweening, live action, method acting, mise-en-scene, pose-to-pose animation, postproductie, pre-productie, straight-ahead animation, synchroon (geluid)
Verhaal	personage, scenario, scene, synopsis, verhaallijn, voice-over	zoals motief, pitch, plot, premisse, suspense

Beeld

Beeld	Vaktermen	zoals
Beeldelementen	Compositie	relatie, symmetrie, asymmetrie, dynamisch, verhouding, divergerend, statisch – dynamisch, accent, concentratiepunt
	Contrast	positief – negatief, evenwicht – spanning – rust, organisch – geometrisch

	Kleur	monochroom, kleurrijk, harmonie, primaire kleuren – secundaire kleuren, kleurcontrast, tint
	Licht en schaduw	scheerlicht, slagschaduw, transparant, translucient
	Organisatie	centraal, radiaal, lineair, gegroepeerd, raster, stapelen, schakelen, overlapping ...
	Ritme	patroon, herhaling, overeenstemmend, tegenritme ...
	Richting	circulatie, beweging, benadering, verblijf, binnen- en buitentreden, horizontaal, verticaal, diagonaal ...
	Ruimte	open, gesloten, halfopen, diffuus, (on)gedefinieerd, achtergrond – voorgrond, dieptewerking ...
	Textuur	zacht, hard, glad, ruw, patroon, huid ...
	Vorm	punt, lijn, vlak, volume, figuur, lichaam, structuur, skelet ...
	2D en 3D	lijmen, snijden, verzagen, gieten, boetsen, solderen, knopen, collage, schilderen, printen, tekenen, fotograferen, animeren, filmen, geluidsbewerking, beeldbewerking

6 Basisuitrusting

Om de leerplandoelen te realiseren dient de school minimaal de hierna beschreven infrastructuur en materiële en didactische uitrusting ter beschikking te stellen die beantwoordt aan de reglementaire eisen op het vlak van veiligheid, gezondheid, hygiëne, ergonomie en milieu. We adviseren de school om de grootte van de klasgroep en de beschikbare infrastructuur en uitrusting op elkaar af te stemmen.

6.1 Infrastructuur

Een lokaal

- dat ruim en voldoende verlicht is met grote onderhoudsvriendelijke tafels en met voldoende verluchtingsmogelijkheden;
- met voldoende aangrenzende bergruimte voor het opbergen van aanvullend materiaal van de school en van de leerlingen;
- met voldoende aansluitmogelijkheden op het elektriciteitsnetwerk;
- met een ruimte/zone om het afval te sorteren en te stockeren;
- met binnen of buiten het lokaal ruimte en materiaal zoals prikwallen, kaders, sokkels om werken van leerlingen tentoon te stellen;
- met toegang tot projectiemogelijkheden;
- met toegang tot een donkere kamer (doka);

- met toegang tot een verduisterbare studio met studiolampen.
- mogelijkheid om draadloos internet te raadplegen met een aanvaardbare snelheid;

Toegang tot (mobile) devices voor leerlingen.

6.2 Materiaal beschikbaar in de infrastructuur

Het aanwezige materiaal is voldoende voor de grootte van de klasgroep.

- apparaten/toestellen zoals computer, belichtingsmateriaal, opnamemateriaal, camera, snijmachine, scanner, printer, groot meetmateriaal, snijmatten, vergroter, statief, ontwikkeltank, droogkast;
- grondstoffen zoals karton, papier, tekengerei, chemicaliën voor positief en negatieve ontwikkeling;
- gereedschapskoffer met basismateriaal;
- mogelijkheid om digitaal werk te bewaren en te delen;
- softwaremateriaal voor beeldbewerking en montage;
- toegang tot vakliteratuur, kunstreproducties en andere.

6.3 Materiaal waarover elke leerling moet beschikken

Om de leerplandoelen te realiseren beschikt elke leerling minimaal over onderstaand materiaal. De school bespreekt in de schoolraad wie (de school of de leerling) voor dat materiaal zorgt. De school houdt daarbij uitdrukkelijk rekening met gelijke kansen voor alle leerlingen.

- Basispakket om vanuit het audiovisuele en beeldende aan de slag te gaan.

7 Concordantie

De concordantietabel geeft aan welke leerplandoelen eindtermen (ET) en cesuurdoelen (CD) realiseren.

[zie disclaimer]

Leerplandoel	Eindtermen en cesuurdoelen
1	CD 4.1.1
2	--
3	ET 16.1
4	ET 16.3
5	ET 16.7; CD 4.2.1; CD 4.2.2
6	ET 16.4; CD 4.2.1; CD 4.7.1
7	ET 16.3; ET 16.4; ET 16.5; CD 4.2.1
8	--
9	CD 4.5.1
10	CD 4.2.1
11	ET 16.7; CD 4.2.1; CD 4.2.2; CD 4.3.1

12	ET 16.4
13	ET 16.7; CD 4.2.1; CD 4.2.2; CD 4.3.1
14	ET 16.7; CD 4.2.1; CD 4.2.2; CD 4.3.1
15	ET 16.7; CD 4.4.2
16	CD 4.4.1
17	ET 16.2
18	ET 16.6
19	CD 4.6.1; CD 4.6.2
20	ET 16.3; ET 16.4; CD 4.2.1; CD 4.2.2
21	ET 16.7; CD 4.2.1; CD 4.2.2; CD 4.3.1
22	ET 16.7; CD 4.2.1; CD 4.2.2; CD 4.3.1
23	CD 4.2.2
24	--
25	ET 16.7; CD 4.2.1
26	ET 16.7; CD 4.2.2
27	CD 4.2.2
28	ET 16.7; CD 4.2.1
29	ET 16.7; CD 4.2.1
30	ET 16.7; CD 4.3.1

7.1 Eindtermen

16.1 De leerlingen tonen interesse voor elkaars kunst- en cultuuruitingen.° (attitudinaal)

16.2 De leerlingen lichten hun interesse voor kunst- en cultuuruitingen toe.

Met inbegrip van kennis

*Conceptuele kennis

- Kunst- en cultuuruitingen zoals dans, film, game, graffiti, kledij, landschap, lied
- Culturele persoonlijkheid zoals in keuzes in kledij, muziek, taal
- Unicité van een esthetische ervaring
- Rol van aversie, empathie en respect in wederzijds begrip

*Metacognitieve kennis

- Eigen culturele persoonlijkheid

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen

16.3 De leerlingen illustreren op basis van waarnemingen van kunst- en cultuuruitingen gelijkenissen en verschillen in hun interpretatie van bedoeling en onderwerp.

Met inbegrip van kennis

***Conceptuele kennis**

- Zintuigelijk waarneembare kenmerken zoals beweging, geur, klank, kleur
- Onderwerpen van kunst- en cultuuruitingen zoals dood, het alledaagse, geboorte, geschiedenis, liefde, leven, rituelen
- Bedoelingen van kunst- en cultuuruitingen zoals aankaarten, confirmeren, commercieel voordeel halen, decoreren, entertainen, identiteit vormgeven, informeren, in vraag stellen, maatschappelijk belang dienen, praktisch gebruiken, revolteren, schoonheid creëren
- Gelaagdheid bij interpretatie van onderwerpen van kunst- en cultuuruitingen
- Gelaagdheid van de interpretatie van bedoelingen van kunst- en cultuuruitingen
- Unicité van een esthetische ervaring

***Procedurele kennis**

- Waarnemen van kunst- en cultuuruitingen
- Geven van betekenis aan kunst- en cultuuruitingen
- Hanteren van meerdere perspectieven (multiperspectiviteit)
- Toepassen van uitdrukkingswijzen zoals verwoorden, verbeelden, bewegen en verklanken

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen

16.4 De leerlingen analyseren het zintuiglijk waarneembare van kunst- en cultuuruitingen in interactie met de bedoelingen en de onderwerpen ervan.

Met inbegrip van kennis

***Conceptuele kennis**

- Vormgeving, inhoud, uitdrukkingvorm, expressie
- Kunst- en cultuuruitingen zoals dans, film, game, graffiti, kledij, landschap, lied
- Zintuiglijk waarneembare kenmerken zoals beweging, geur, klank, kleur
- Onderwerpen van kunst- en cultuuruitingen zoals dood, het alledaagse, geboorte, geschiedenis, liefde, leven, rituelen
- Bedoelingen van kunst- en cultuuruitingen zoals aankaarten, confirmeren, commercieel voordeel halen, decoreren, entertainen, identiteit vormgeven, informeren, in vraag stellen, maatschappelijk belang dienen, praktisch gebruiken, revolteren, schoonheid creëren
- Invloed van waarden, normen en gewoontes

***Procedurele kennis**

- Toepassen van methodes voor het analyseren van de interactie tussen de betekenis van het zintuiglijk waarneembare, de bedoelingen en de onderwerpen van kunst- en cultuuruitingen zoals beoogde en reële impact
- Toepassen van uitdrukkingswijzen zoals verwoorden, verbeelden, bewegen en verklanken

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren

16.5 De leerlingen drukken uit hoe kunst- en cultuuruitingen hun gedachten, gevoelens en gedrag beïnvloeden.

Met inbegrip van kennis

*Conceptuele kennis

- Interactie tussen waarnemingen, gedachten, gevoelens en gedragingen
- De invloed van tijd, ruimte, maatschappelijke positie en persoonskenmerken

*Procedurele kennis

- Toepassen van uitdrukkingswijzen zoals verwoorden, verbeelden, bewegen en verklanken

*Metacognitieve kennis

- Eigen gedachten, gevoelens en gedrag

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren

16.6 De leerlingen drukken vanuit hun ervaring met creatieprocessen hun waardering uit voor inhoud en vormgeving van kunst- en cultuuruitingen.

Met inbegrip van kennis

*Feitenkennis

- Vormgeving: artistieke bouwstenen, technieken en materialen vermeld in de feitenkennis van eindterm 16.7

*Conceptuele kennis

- Criteria om waardering uit te drukken
 - > Vormgeving: artistieke bouwstenen, technieken en materialen vermeld in de feitenkennis van eindterm 16.7
 - > Samenhang van vormgeving en inhoud
 - > Unicité van een esthetische ervaring

*Procedurele kennis

- Toepassen van uitdrukkingswijzen zoals verwoorden, verbeelden, bewegen en verklanken

*Metacognitieve kennis

- Eigen expressieve ervaring met het creatieproces

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau evalueren

Affectieve dimensie^o: Handelen vanuit een persoonlijk kader waarin voorkeuren voor waarden, opvattingen, gedragingen, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën ... geïnternaliseerd zijn, maar waarbij nog aandacht nodig is voor de balans tussen conflicterende aspecten

16.7 De leerlingen creëren artistiek werk vanuit hun verbeelding.

Met inbegrip van kennis

*Feitenkennis

- Afhankelijk van de gekozen kunst- en cultuuruitingen terminologie met betrekking tot beeld, muziek, drama, dans of audiovisuele media, apart of gecombineerd

In het geval van

- > Beeld
 - Bouwstenen zoals compositie, kleur, licht, lijn, ruimte, textuur, vorm
 - Technieken: twee- en driedimensioneel zoals boetseren, fotograferen, maquettes maken, met textiel werken, schilderen
 - Materialen zoals klei, licht, papier, recuperatiematerialen, steen, verf
- > Muziek
 - Bouwstenen zoals dynamiek, klankkleur, melodie, ritme, samenklank, structuur, tempo, vorm
 - Technieken zoals body percussion, improvisatie, samenzang
 - Materialen zoals instrumenten, lichaam, stem, voorwerpen
- > Drama
 - Bouwstenen zoals rol, ruimte, structuur, samenspel, tijd
 - Technieken zoals clownerie, figurentheater, improvisatie, mime, teksttheater
 - Materialen zoals decor, geluid, kostuums, lichaam, taal
- > Dans
 - Bouwstenen zoals kracht, ruimte, relatie, tijd
 - Technieken zoals bewegingsreeks, choreografie, dansexpressie, dansimprovisatie
 - Materialen zoals decor, geluid, lichaam, voorwerpen
- > Audiovisuele media
 - Bouwstenen zoals camerabeweging, geluid, kader, licht, montage
 - Technieken zoals montage, opname, sonorisatie
 - Materialen zoals microfoon, montageunit, smartphone

*Conceptuele kennis

- Inhoud: onderwerp en bedoeling
- Artistiek creatieproces
- Elementaire artistieke vaktaal: samenhang, herhaling, contrast, verwachting, verrassing
- Afhankelijk van de gekozen kunst- en cultuuruitingen terminologie met betrekking tot beeld, muziek, drama, dans of audiovisuele media, apart of gecombineerd

In het geval van

- > Beeld
 - Bouwstenen zoals compositie, kleur, licht, lijn, ruimte, textuur, vorm
 - Technieken: twee- en driedimensioneel zoals boetseren, fotograferen, maquettes maken, met textiel werken, schilderen
 - Materialen zoals klei, licht, papier, recuperatiematerialen, steen, verf
- > Muziek
 - Bouwstenen zoals dynamiek, klankkleur, melodie, ritme, samenklank, structuur, tempo, vorm
 - Technieken zoals body percussion, improvisatie, samenzang
 - Materialen zoals instrumenten, lichaam, stem, voorwerpen
- > Drama
 - Bouwstenen zoals rol, ruimte, structuur, samenspel, tijd
 - Technieken zoals clownerie, figurentheater, improvisatie, mime, teksttheater
 - Materialen zoals decor, geluid, kostuums, lichaam, taal
- > Dans

- Bouwstenen zoals kracht, ruimte, relatie, tijd
 - Technieken zoals bewegingsreeks, choreografie, dansexpressie, dansimprovisatie
 - Materialen zoals decor, geluid, lichaam, voorwerpen
- > Audiovisuele media
- Bouwstenen zoals camerabeweging, geluid, kader, licht, montage
 - Technieken zoals montage, opname, sonorisatie
 - Materialen zoals microfoon, montageunit, smartphone

***Procedurele kennis**

- Selecteren van ideeën zoals bij eigen gedachten en gevoelens stilstaan, artistieke werken bestuderen, indrukken of objecten verzamelen
- Koppelen van de eigen bedoeling aan vormgeving via methodes zoals trial and error, try-out
- Gebruiken van basistechnieken van de gekozen discipline

***Metacognitieve kennis**

- Eigen expressieve ervaring met het creatieproces
- Eigen verbeelding

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren

Affectieve dimensie^o: Handelen vanuit een persoonlijk kader waarin voorkeuren voor waarden, opvattingen, gedragingen, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën ... geïnternaliseerd zijn, maar waarbij nog aandacht nodig is voor de balans tussen conflicterende aspecten

7.2 Cesuurdoelen

4.1.1 De leerlingen vertrouwen op hun expressiemogelijkheden.^o (attitudinaal)

4.2.1 De leerlingen komen actief tot artistieke creaties, benaderingen en inzichten.

Met inbegrip van kennis

***Feitenkennis**

- Vakterminologie inherent aan de afbakening van het cesuurdoel

***Conceptuele kennis**

Met betrekking tot de gekozen artistieke expressievorm: beeld, muziek, drama, dans of audiovisuele media of een combinatie ervan

- Vorm-, stijl- en uitdrukkingskenmerken van kunststromingen en kunstenaars
- Artistiek parcours

In het geval van:

- Beeld:
 - > Bouwstenen in al hun zintuiglijke aspecten: compositie (zoals lijn, vorm), textuur, ruimte, kleur en licht.
 - > Technieken:
 - tweedimensioneel: tekenen, fotograferen, printen

- driedimensioneel zoals installatie bouwen, printen, boetseren, maquettes maken, met textiel werken, digitale technieken hanteren
- > Materialen: digitale tools en analoge middelen zoals klei, verf, licht, steen, papier, textiel, metaal, hout, recuperatiematerialen
- Muziek:
 - > Bouwstenen: ritme, tempo, dynamiek, klankkleur, melodie, samenklank, structuur en vorm, harmonie
 - > Technieken: uitvoeren in diverse vormen zoals solo, ensemble, samenzang, samenspel, improvisatie, variëren, versieren
 - > Materialen: digitale en analoge instrumenten, lichaam, stem
- Drama:
 - > Bouwstenen: personage, tijd, ruimte, structuur van verhaal of scène, verbale en non-verbale expressie, emotie
 - > Technieken: theatrale stijlen, improvisatie en theatercodes, inleving en samenspel
 - > Materialen: lichaam, stem, taal, kostuum, decor, rekwisieten, digitale tools
- Dans:
 - > Bouwstenen: lichaam, ruimte, tijd, dynamische bewegingskwaliteiten, muzikaliteit, inleving
 - > Technieken: klassieke en hedendaagse danstechnieken, improvisatie, basisprincipes van compositie en choreografie
 - > Materialen: lichaam, licht, digitale tools, muziek, decor, kostuum
- Audiovisuele media:
 - > Bouwstenen: kader, camerabeweging, montage, licht en geluid
 - > Technieken: scenario, opname, montage, sonorisatie
 - > Materialen: digitale en analoge tools

**Procedurele kennis*

- Toepassen van werkwijzen om ideeën en inspiratie te verzamelen: artistieke creaties bestuderen, verzamelen van indrukken of objecten, documenteren zoals fotograferen, schetsen, luisteren of kijken naar opnames, maken van opnames, naar concerten gaan, naar voorstellingen gaan, lezen
- Exploreren en experimenteren met de eigen en andere artistieke expressievormen
- Verkennen van artistieke bouwstenen, technieken en materialen in functie van de te creëren betekenis of van het te bereiken effect

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: Creëren

4.2.2 De leerlingen exploreren expressiemogelijkheden van artistieke bouwstenen, technieken en materialen.

Met inbegrip van kennis

**Feitenkennis*

**Conceptuele kennis*

- Vormgeving: artistieke bouwstenen, technieken en materialen vermeld in de conceptuele kennis van cesuurdoel 4.2.1*
- Samenhang en relaties tussen bouwstenen, technieken en materialen
- Inhoud: onderwerp en bedoeling
- Artistiek creatieproces

**Procedurele kennis*

- Exploreren van de expressiemogelijkheden van artistieke bouwstenen, technieken en materialen zoals met verschillende materialen dezelfde effecten bekomen, met dezelfde technieken verschillende effecten bekomen, verschillende composities maken
- Toepassen van werkwijzen om ideeën en inspiratie te verzamelen zoals artistieke werken bestuderen, indrukken verzamelen, objecten verzamelen, noteren, documenteren

*Metacognitieve kennis

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: Analyseren

4.3.1 De leerlingen zetten kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen in in functie van een artistieke creatie.

Met inbegrip van kennis

*Feitenkennis

- Vakterminologie inherent aan de afbakening van het cesuurdoel

*Conceptuele kennis

- Kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen vermeld in de conceptuele kennis van het cesuurdoel 4.2.1*

*Procedurele kennis

- Toepassen van artistieke bouwstenen, technieken en materialen op een geïntegreerde wijze vermeld in de procedurele kennis van het cesuurdoel 4.2.1* in functie van de artistieke creatie.

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: Creëren

4.4.1 De leerlingen beargumenteren keuzes in hun artistiek proces en in hun creatie in dialoog met anderen.

Met inbegrip van kennis

*Feitenkennis

- Vakterminologie inherent aan de afbakening van het cesuurdoel.

*Conceptuele kennis

- Kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen vermeld in de conceptuele kennis van het cesuurdoel 4.2.1*

*Procedurele kennis

- Toepassen van methodes om hun artistieke proces en hun creatie te analyseren zoals vanuit meerdere perspectieven benaderen, afstand nemen, vergelijken
- Toepassen van methodes om in dialoog te gaan over hun artistieke proces en hun creatie zoals verwoorden, verbeelden, bewegen en verklanken

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: Evalueren

4.4.2 De leerlingen reflecteren aan de hand van criteria over hun artistiek product en proces en dat van hun medeleerlingen.

Met inbegrip van kennis

***Feitenkennis**

- Vakterminologie inherent aan de afbakening van het cesuurodoel.

***Conceptuele kennis**

- Inhoud: onderwerp en bedoeling
- Artistiek creatieproces
- Vorm-, stijl- en uitdrukkingskenmerken van kunstenaars
- Criteria
 - > Koppeling van intentie aan vormgeving
 - > Elementaire artistieke vaktaal: samenhang, herhaling, contrast, verwachting en verrassing
- Kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen vermeld in de conceptuele kennis van cesuurodoel 4.2.1

***Procedurele kennis**

- Toepassen van reflectievaardigheden
- Verwerken van feedback in eigen creaties

***Metacognitieve kennis**

- Eigen artistieke mogelijkheden en voorkeuren

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: Evalueren

4.5.1 De leerlingen zetten hun deskundigheid en hun artistieke talenten in voor een gemeenschappelijk doel of project.

Met inbegrip van kennis

***Feitenkennis**

- Vakterminologie inherent aan de afbakening van het cesuurodoel

***Conceptuele kennis**

- Kunstvormspecifieke bouwstenen, technieken en materialen vermeld in de conceptuele kennis van het cesuurodoel 4.2.1*

***Procedurele kennis**

- Toepassen van methodes om hun deskundigheid en hun artistieke talenten en die van anderen af te stemmen op een gemeenschappelijk doel of project zoals oog hebben voor de talenten en eigenheid van anderen, meerwaarde halen uit complementariteit

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: Creëren

4.6.2 De leerlingen zetten presentatietechnieken in om hun artistiek werk te versterken.

Met inbegrip van kennis

*Feitenkennis

*Conceptuele kennis

- Presentatietechnieken eigen aan de kunsten
- Codes om zich te tonen zoals zich naar het publiek richten, eigen artistiek werk opstellen, geconcentreerd uitvoeren, appreciatie in ontvangst nemen

*Procedurele kennis

- Koppelen van eigen bedoeling aan vormgeving
- Toepassen van presentatietechnieken eigen aan de kunsten
- Toepassen van codes om zich te tonen zoals zich naar het publiek richten, eigen artistiek werk opstellen, geconcentreerd uitvoeren, appreciatie in ontvangst nemen

*Metacognitieve kennis

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: Creëren

4.7.1 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende kunststromingen, periodes en samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader uit te bouwen.

Met inbegrip van kennis

*Feitenkennis

- Vakterminologie inherent aan de afbakening van het cesuurdoel waaronder de zeven periodes van het courante westerse historische referentiekader

*Conceptuele kennis

- Bouwstenen, technieken en materialen van kunstuitingen
- Theorieën zoals esthetische, ethische en representatieve opvattingen over wat kunst is
- Kenmerkende kunsthistorische elementen zoals schoonheidsidealen, vakmanschap, het artistiek parcours, de rol van het bovennatuurlijke, abstractieniveaus, economische waarde, de aandacht voor de vorm, de mate van weerspiegeling of vervreemding van de maatschappij, de stijlkenmerken, de rol van de opdrachtgever(s), de rol in beeldvorming over het verleden of het heden, de rol in opinievorming, de betekenissen, de genderdimensie

*Procedurele kennis

- Hanteren van meerdere perspectieven (multiperspectiviteit)
- Situeren van kunstuitingen in de maatschappelijke, historische en geografische context
- Analyseren en interpreteren op een kunsttechnische wijze

Met inbegrip van context

- Het cesuurdoel wordt gerealiseerd met artistieke expressievormen zoals architectuur, beeldende en audiovisuele kunsten, muziek, literatuur, toegepaste kunsten, podiumkunsten.

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: Analyseren

Inhoud

1	Algemene inleiding	5
1.1	Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten	5
1.2	De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs	5
1.3	Ruimte voor leraren(teams) en scholen	6
1.4	Differentiatie	7
1.5	Opbouw van de leerplannen.....	8
2	Situering	9
2.1	Samenhang in de tweede graad	9
2.1.1	Samenhang binnen de studierichting Beeldende en audiovisuele vorming.....	9
2.1.2	Samenhang met andere leerplannen binnen de finaliteit	9
2.2	Plaats in de lessentabel.....	9
3	Pedagogisch-didactische duiding	9
3.1	Beeldende en audiovisuele vorming en het vormingsconcept.....	9
3.2	Krachtlijnen	10
3.3	Opbouw.....	11
3.4	Leerlijnen.....	12
3.4.1	Samenhang in de tweede graad	12
3.4.2	Samenhang met de derde graad.....	12
3.5	Aandachtspunten	12
4	Leerplandoelen	14
4.1	Beeldende en audiovisuele vorming.....	14
4.1.1	Persoonlijke gedrevenheid.....	14
4.1.2	Onderzoek en voorstudie.....	15
4.1.3	Creatie en presentatie	17
4.2	Audiovisuele vorming.....	21
4.2.1	Waarneming en communicatie.....	21
4.2.2	Audiovisuele technologie en technieken	23
4.3	Beeld	24
5	Lexicon en pop-ups	25
5.1	Lexicon	25
5.2	Pop-ups	25
6	Basisuitrusting	30

6.1	Infrastructuur	30
6.2	Materiaal beschikbaar in de infrastructuur	31
6.3	Materiaal waarover elke leerling moet beschikken.....	31
7	Concordantie	31
7.1	Eindtermen.....	32
7.2	Cesuurdoelen	36